

„Substance“ celku

Jaspers ve své Duchovní situaci doby opakuje slova „substance celku“ (např. čes. překl. 2008, s. 104). V jednom případě může být „neproblematicky přítomná“, v druhém uváděném případě se však substance celku může stát „problematickou a nacházet se v rozkladu“. Už z toho (a zejména z kontextu) je zřejmé, že nemá na mysli „substanci“ v tradičně metafyzickém významu, ale že tohoto slova používá jen metaforicky a možná již s náznakem nových konotací. Oproti tradiční myšlence, že dějící se celek je jako celek ustavován a udržován právě tím, co se uprostřed jeho dění (stávání) nemění – přičemž se ovšem tato neměnnost chápe jako cosi od onoho dění odděleného, na něm nezávislého, dokonce tomuto dění předcházejícího, předem daného a uloženého), je třeba myšlenkově uchopit onu nově chápanou „substanci“ jako něco aktivního a zároveň spolehlivého, co opravdu dokáže účinně (byť relativně účinně, neboť to má své meze) integritu a zlostnost událostného dění celku zakládat, udržovat a alespoň nějakou dobu nést a upevňovat. „Substance“ v tomto novém smyslu tedy není a nemůže být od průběhu události a jejích proměn oddělena, je třeba ji interpretovat v její pevnosti a jakési „organizační síle“, ale rozhodně nesmí kovat tuto pevnost s jakoukoli neměnností. Substance sama je tedy také proměnlivá, a je třeba povahu této proměnlivosti zkoumat, studovat a pečlivě odlišovat od tzv. vnějších změn.

(Písek, 100828-3.)